

Nr. 45.

15. sept. 1941.

Reichskommisssar Terbovens tale i Stortinget den 13. juni 1941
til representantene for de 43 organisasjoner

Den 19. mai har jeg mottatt en skrivelse som er blitt undertegnet av dere alle i fellesskap. Skjønt opfordringen i slutten av denne skrivelsen om å gi et svar er holdt i en meget påtrengende form, har jeg ammødet dere om idag å innfinne dere her for å gi dere et felles svar på deres felles henvendelse.

Før jeg imidlertid går inn på innholdet av deres klager og dermed samtidig kommer til mitt svar, vil jeg bare kort beskjefte meg med den ytre form, omfang og den betydning, som tilkommer deres henvendelse.

Det er i Norge nogen tusen forbund og foreninger. De av meg kjente forfattere og ophavsmenn av skrivelsen er det lyktes i det hele å bevege, henholdsvis overtale, styrene, delvis til og med bare enkelte styremedlemmer, i 43 foreninger og forbund til å skrive under. Blandt disse 43 befinner seg desuten et antall foreninger av en slik latterlig betydningsløshet, at ikke blekket til underskriften har lønnet seg for dem.

Et slikt utfall av en stor planlagt transaksjon kaller man i kjøbmansjargonen for en fallitt.

Som dere vet, har jeg latt det gå lang tid mellom mottagelsen av deres skrivelse og til svaret idag. Denne tiden har jeg riktignok ikke latt gå ubenyttet hen, istedet har jeg heller benyttet den til, utover de ytre omstendigheter, som jeg nettopp kort karakteriserte, å se meg litt rundt bak kulissene ved deres aksjon. Med hvilket resultat det er skjedd, vil de lett kunne indse av de forholdsregler som nå blir tatt av meg.

Men dette, noe indiskrete blikk, har hatt et enda større resultat. Det har nemlig vist seg, at utfallet av aksjonen til de som trakk i trådene, er enda mere kummerlig og ynkelig enn det viste seg etter dens ytre omstendigheter.

Ikke bare at tallrike store forbund, som man likeledes har henvendt seg til, strikt har vegret seg ved å gi sin underskrift, fordi de klart innså den politiske demonstrative og dermed lovstridige karakter ved henvendelse og vår ansvarsbeviste nok til ikke å utsette sine forbund og sine medlemmer for de selvinnytsende følger av et slikt skritt. Man har også, for at aksjonens fullstendige bankerot i hele sin utstrekning ikke skulle komme klart frem i dagen, grepet til slette hestehandlernetoder.

Deltagerne i denne forsamling, som jeg her har foran meg, føler seg uten tvil, i motsetning til den motbydelige nazisme, som trofaste demokrater.

Nå, mine herrer demokrater! Dere har på vegne av deres forbundsmedlemmer foretatt tungtveiende politisk skritt, dere har i uttrykkelig ikke undertegnet personlig, men på vegne av deres forbund, uten å skape den selvinnytsende demokratiske forutsetning for dette, nemlig å innhente deres medlemmers samtykke. Med andre ord: dere har ikke bare fornektet deres egen oppfatning, men dere har også på en simpel måte misbrukt deres stilling til skade for deres medlemmer.

Dere vet sikkert godt mine herrer, at dersom dere tidligere hadde gjort deres medlemmer bekjendt med dette påfund, vilde takkrike energiske protester ha sust om ørene på dere fra alle de fornuftige mennesker som ikke vil la seg misbruke som viljeløse marionetter i den politiske kamp av trådtrekkere, som selv streber etter å forbli i det ufarlige mørke.

Til denne patentdemokratiske handlemåte kan man bare si: og folket er absolutt, når det utfører vår vilje.

Meg forekommer det, at vi nazibarbarer allikevel er bedre demokrater. Når vi foretar en aksjon, da gjør vi det under fullstendig personlig ansvar og vi gjør oss ikke feigt bakom anonyme titler og en medlemsstokk, som ikke engang vet om at den har den lykke å bli politisk misbrukt.

Enkelte av underskriverne var til og med så frekke å underskrive for sine forbund, uten å spørre sine kolleger i styret, delvis heller ikke formannen, deres samtykke hadde de ennå mindre.

På hvilken uansvarlig og, det må man nok si, fordektig måte i denne sammenheng enkeltpersoner uten å betenke seg har spilt med store organisasjoners og mange tusen folkfellers skjebne, viser bare et eksempel:

Herr Buland var inntil nå nestformann i Landsorganisasjonen. Han har undertegnet henvendelsen på vegne av Landsorganisasjonen tross følgende virkelige sammenheng:

- 1) Av de 35 fagforbund som er tilsluttet Landsorganisasjonen har de 32 vegret seg mot å underskrive.
- 2) Formennene i alle 3 forbund har, som han viste undertegnet uten å spørre medlemmene eller også bare tillitsmennene
- 3) Herr Buland har hverken spurt formannen i Landsorganisasjonen etter hans opfatning eller hatt hans samtykke.

Hvis jeg følgelig, ikke, i overensstemmelse med hele min innstilling, ført engang i all ro hadde undersøkt de nærmere omstendigheter, men hadde antatt underskriftene for hvad de gav seg ut for, da hadde jeg for eksempel i Landsorganisasjonens underskrift måttet se virkelig meningsytring, en kjennsgjærning som med et slag prinsipielt ville ha endret min tidligere stilling til fagforeningene.

Derfor fyller det meg, forståelig nok, med en særlig tilfredsstillelse ikke bare å ha avalørt og på en passende måte å ha karakterisert for de norske arbeidere en herr Bulands forkastelige hestehandlermetoder, men også å kunne fastslå at fagforeningenes korrekte opptreden i denne sak ikke gir meg noen foranledning til å ta min tidligere holdning mot dem opp til revisjon.

De tre fagorganisasjoner, som ved deres leders misbruk av sine stillinger har tatt del i henvendelsen, vil få anledning til, i forståelse med Landsorganisasjonens ledelse å utpeke nye ledere.

Slik, mine herrer, ser den ytre form og omfanget av den aksjon, som skulde ende så storartet, ute, når den blir betraktet i nøkternt dagslys.

Et par trådtrekkere som forsøker å bli i mørket - hvorvidt det er lyktes dem, vil herrerne selv merke, og noen og førti mennesker, som av dem lot seg overtale til under misbruk av sin stilling og den tillit de hadde fått, å undertegne dette påfundet.

Før jeg går over til innholdet av denne klage, tør jeg be følgende herrarmed engang å komme hit til meg:

- 1) Ludvik Buland
- 2) Paul Frank
- 3) Jørgen H. Berner
- 4) Th. Narvestad
- 5) Oscar Røine
- 6) Torbj. Henriksen.

For dere mine herrer, er mine videre utlegninger uten interesse, da dere allikevel ikke for lengere tid vil ha noen anledning til, innenfor rammen av en deltagelse i det offentlige liv, å dra noen nytte av den.

Dere ser, at mørket omkring dere ikke var tilstrekkelig mørkt for nasjonalsosialistiske øine. Derfor vil dere nå få en tid med stilhet og hjertegransking, som vil gi dere anledning til grundig ettertanke. Skulde dere derved komme til en ny erkjennelse om de virkelige plikter overfor deres norske folk i dets store nødstid, er jeg alltid rede til å ta imot en slik erkjennelse.

Mine herrer! Jeg tror at intet fornuftig menneske klarer å bestride, at innholdet av henvendelsen utgjorde en avgjort politisk manifestasjon og som egentlig overhodet ikke fortjener et svar eller en kritisk bemerkning. Når jeg tross dette undtagelsesvis går inn på en sådan politisk skrivelse, så bør dette være dere et bevis på min gode vilje, som vil virke opklarende:

1) I henvendelsen blir det påstått, at den okkuperende makt i september har overdratt "Nasjonal Samling" ledelsen av den civile forvaltning under Reichskommissars overledelse. En bare flyktig gjennomgåelse av min tale av 25. september forrige år beviser at denne påstand er fullstendig grepet ut av luften.

Statsrådene er av meg som enkeltpersoner blitt utnevnt til sine embeder og er alene overfor meg ansvarlig for sin virksomhet. Usannferdigheten i påstanden blir særlig tydelig understreket av den kjennsgjerning at en rekke av de konstituerte statsråder ikke engang er medlemmer av "Nasjonal Samling".

2) En vesentlig del av henvendelsen handlet om det norske folks gamle tradisjoner angående lov og rett. Den taler om at disse tradisjoner ikke blir tatt vare på, at statsrådene forordninger står i strid med Folketretten og de norske lover, og at hittil gjeldende rettsforskrifter blir underkastet en endring.

Hertil har jeg å konstatere følgende:

Gjennom der Führers bekjente forordning, som står i ubestridelig overensstemmelse med folkeretten, er jeg blitt i stand å fastsette lover. De av statsrådene utstedte forordninger forutsetter min godkjennelse og som følge derav kan det ikke tviles på deres rettsgyldighet. Henvisningene i henvendelsen, med hvilken man i den nettopp nevnte sammenheng særlig venner seg mot forordningene av statsrådene for justis- og politi departementet angående rettsvesenets beviser ganske klart, at man slett ikke mener noe forsvar for de virkelige gamle germanske rettstradisjoner, men for den liberalistiske rettsoppfatning fra den yngre og yngste tid.

Her kan jeg bare konstatere, at den såkaldte tradisjon angående lov og rett i fortiden ved nøie betraktninger på ingen måte har bestått i opprettholdelsen av de bestående lover, men snarere deres endringer og videre utvikling.

Denne tradisjon blev tvers igjennom bibeholdt. Tempoet er bare blitt hurtigere, ikke som følge av en bestemt rettsoppfatning, men som følge av den av England påbegynte og av England til Norge utvidede krig. Store deler av det norske folk har med rett tatt som et bevis på Tysklands

vennskabelige sinnelag overfor Norge, at jeg istedenfor i vesentlig omfang har overdradd mine fullmakter som Reichskimmisar til norske.

At undertegnere av klagen nå på en måte protesterer mot den kjennsgjøring, at jeg personlig ikke helt ut gjør krav på de for meg folkerettslig tilkommende fullmakter til fordel for norske menn, forekommer meg som tysker ikke bare uforståelig, men ut fra et nasjonalt standpunkt også uverdlig.

Etter folkeretten gjeller ingen beskrenkninger angående det materielle innhold av nye rettsforskrifter. Alle nødvendige forskrifter kan bli utførd. Denne ordning er i ethvert tilfelle på det aller nøieste blitt overholdt. Først kom de gamle partiets politiske inntriger, så kom folkedomstolen.

Først kom den hemmelige eller åpne sabotasje fra embedsmennene, så kom embedsmannsforordningen.

Først kom den latterlige teaterstreik og så kom teaterforordningen. Med andre ord, i alle tilfeller kom først forsøket på å bringe forstyrrelse eller sabotasje, og så først som en følge, den rettssetning som lammet dette forsøk.

Sammenfattet kan jeg her konstatere til dette punkt, at den, i henvendelsen så ofte citerte, norske rettsopfatning, intet annet er en dårlig kamouflasje for en bestemt politisk oppfatning.

2) Man føler seg videre forpliktet til å klage over at "hirdens" opptreden har ført til spetakkel og uro. Man glemmer, riktignok derved å nevne, hvordan bestemte kretser i fortiden, hver ganganledning gaes, har jaget og forfulgt hirdmennene. Sikkert er det siden av noen av hirdmennene blitt begått overilte handlinger, som hverken er villet av ledelsen eller av den er blitt latt ustraffet i en germansk kamporganisasjons ånd. Men disse få overgrep veier fjærlett mot deres politiske motstandere fra fortiden. Disse ting er så klare at jeg ikke behøver å regne opp eksempler. Om en ting etterlater jeg imidlertid ingen tvil: Når en "hirdmann" blir forulempet har han rett til på stedet å straffe denne forulempelse på en passende måte. Dette er sann germansk rettsopfatning, som jeg ikke lar meg prate bort fra eller lar innskrenke ved noen slags liberalistisk frasetresking.

For øvrig er jeg ikke blitt bekjent med, at forfatterne av henvendelsen, som angivelig rår over en slik mimoseaktig rettsopfatning, har protestert imot, at englenderne under deres korte landing i Svolver slopte civile nordmenn ut av landet bare fordi de hørte til "Nasjonal Samling". Likeså litt er jeg bekjent med, at disse herer har protestert mot, at en englender, om hvem man bare kan si at han må være et i soldatuniform forkleddt dyr, ved landgangen i Øksfjord i raseri over at befolkningen viste iskald tilbakeholdenhet, skjøt ned en kvinne i nærvær av hennes barn, bare fordi hun var hustru til den stedlige leder av "Nasjonal Samling". I disse og mange andre tilfeller var det virkelig agledning tid å protestere til vern om menneskehetens primitiveste lover. Men da innhyllet herrene seg i taushet.

5) En setning i henvendelsen tar jeg bent fram som en vits. Man påstår nemlig der, at "Nasjonal Samling" tilegner seg makt og rett uten rettslig grunnlag, en fremferd som umulig kan være i den okkuperende makts interesser. Jeg tror som forut sagt, allerede tilstrekkelig å ha kjennetegnet den menneskelige kvaliteten og den politiske mentalitet hos dens forfattere. Akkurat disse folk er det som forsøker å gjøre seg til beskyttere av mine interesser. Herskapene kan berolige seg med, disse interesser vil ikke bare bli beskyttet uten dem, men med sikkerhet til og med mot dem.

6) Til slutt mener man med ubekymmerhet som neppe kan overtreffes, at medlemskap i "Nasjonal Samling" blir tillagt avgjørende vekt ved ansettelser og opprykninger.

Ja, mine herrer, hva innbiller dere dere da egentlig?

Skal jeg kanskje behandle jøden Hambroes tilhengere på en begunstiget måte? Grunnoppfatningen av det politiske bilde av "Nasjonal Samling" er det norske folks samarbeide med det tyske broderfolk innenfor rammen av et stort germansk fellesskap. Det er derfor absolutt selvinnytsende at medlemmer av "Nasjonal Samling" ved ellers like faglige kvalifikasjoner overfor andre blir behandlet på en begunstiget måte. At exkongen i sin tid avslo Quisling som ministerpresident og heller styrte folk og land ut i krigen, det synes selvinnytsende for herskapsne. Dessuten var Quisling i ethvert fall en av de best kvalifiserte generalstabsoffiserer i den norske hær, i flere år forsvarsminister og også ellers i en rekke viktige offentlige stillinger.

At en tysk Reichskommissar nå behandler Quislings bevegelse som går inn for et samarbeide med Tyskland og som har en verdensanskuelse overensstemmende med nasjonalsosialismen, på en begunstiget måte, forekommer dere derimot urettferdig. Denne oppfatning er så absurd, at jeg bare kan si til den: "Mine herrer, avfinn dere mot den. Jo hurtigere dere avfinn dere, jo bedre for dere. De vil intet endre derved."

Mine herrer, dere kan være overbevist om, at det i den forløpne tid ikke har manglet på forslag og innbringende ansøkninger om å stille forbundsvesenet under skarp og omfattende kontroll, da det i dem alltid vil side seg bevisst forstyrrende bevegelse mot gjenoppbygningens og ordenen. Slike ønsker har jeg, ifølge min prinsipielle innstilling, som er lett å avlese av min virksomhet i den forløpne tid, hittil alltid avslått. Det byr meg ikke bare personlig imot, men jeg holder det også ut fra saklige grunner for malplacet å pålegge innskrenkninger i befolkningens upolitiske forbunds- og foreningsmessige virksomhet, når ikke viktigere synspunkter tvingende forlanger dem. Men den selvinnytsende forutsetning for denne min innstilling var og er at forbundene og foreningene såvel som deres organer beflitter seg på en i enhver henseende loyal holdning.

De, mine herrer, har ved undertegnelsen av henvendelsen bevist, at dere ikke var villig eller istand til å fylle denne forutsetning. Dere har derved gitt foranledning til, at den av meg nå utøvde tilbakeholdenhet overfor forbundene til en viss bestemt del bli oppgitt.

I denne hensikt har jeg igår gitt min tilslutning til et lovutkast, som skaper de nødvendige rettelige forutsetninger, herfor.

Konsekvensene av denne lov, det må jeg fra denne plass uttrykkelig betone, vil bare melde seg for de organisasjoner som har undertegnet henvendelsen. Derimot er det ingen foranledning til for meg å endre min hittilige holdning overfor alle de øvrige forbund, som hittil har forholdt seg korrekt.

Herr statsråd Hagelin vil etterpå gjøre dere bekjent med forordningens ordlyd, såvel som de konsekvenser som den vil trekke etter seg for deres organisasjoner.

Når jeg ser bort fra de personlige forholdsregler mot dere, og jeg, hvad saken angår, i det vesentlige har møtet meg med en skjerpet kontroll, så er det fordi jeg i dere nærmest ennå ser bare medløpere, som har latt seg overtale eller rive med til en, riktignok utålelig politisk demonstrasjon. Men så meget tør jeg forlange av dere personlig og av deres organisasjoner for fremtiden, at grensen for loyalt og upolitisk saklig arbeid ikke mere blir overskredet.

Mine herrer, jeg er ikke nordmann, som for eksempel herr Nygårdsvoll, som ved Englands hjelp setter alt inn på å utlevere sitt eget folk til sult og kulde. Jeg kunde altså med en viss rett stille meg på det standpunktet. Jeg representerer og sikrer tyske interesser, nå får nordmennene se til hvordan de kan bli ferdige.

Hvilke følger en slik innstilling vilde ha for det norske folk, skulde vel ikke være tvilsomt. Men jeg er nasjonalsosialist og germaner og streber derfor selvfølgelig etter, med alle til rådighet stående midler å hjelpe det norske folk, for sammen, med alle midler å holde vanskelighetene og nøden fra livet og overvinne dem.

Dette er et arbeid som slett ikke har noe med politikk å gjøre, men snarere er enkel menneskepiikt. Deste mere innlysende er det derfor også for meg, at enhver nordmann tar del i dette arbeide som gjeller hans eget folks velferd, om han ikke i alle snestendige og sosialt tenkendes øine vil stå som et i like høi grad foraktelig menneske som mann.

-----oOoOo-----

Det dekretet som ble vedtatt av den norske regjering og offentliggjort i den norske kringkasting fra London 30. juli, har vakt glede og tilfredshet overalt i Norge. Vi gjengir det nedenfor, likeså statsråd Terje Wolds klare kommentar. Disse dokumenter bør bli kjent i videst mulig utstrekning.

I statsråd 29. juli ble det fremsatt og vedtatt provisorisk anordning angående gjenopptagelse av administrative, judisielle og rettslige avgjørelser og forvaltningsmessige dekretter truffet under den tyske okkupasjon av Norge. Den lyder slik:

§ 1.

Dommer, kjennelser og skjønn som kan være gjenstand for gjenopptagelser etter reglene i straffeprosessloven av 1. juli 1887 eller tvistemålsloven av 13. aug. 1915, og som er avsagt under den tyske okkupasjon, skal når Norge igjen er fritt også kunne gjenopptas i følgende tilfeller:

- A. Dersom avgjørelsen er truffet av dommere, lagrettemenn eller domsmenn som under okkupasjonen har vært medlem av NS.
- B. Dersom en part på grunn av krigen eller den tyske okkupasjon av Norge har vært avskåret fra å avgi møte eller å fremskaffe opplysninger og det er grunn til å anta at dette har vært av betydning for avgjørelsen.
- C. Dersom rettergangsregler eller materielrettslige bestemmelser gitt under okkupasjonen i strid med Haag-konvensjonen av 18. oktober 1907 er lagt til grunn for sakens behandling, og det er grunn til å anta at dette har vært av betydning for avgjørelsen.
- D. Dersom det er grunn til å anta at det grunnlovsstridige forhold som den tyske okkupasjon har skapt i Norge for vår rettspleie, har vært av betydning for avgjørelsen.

§ 2.

Når det i de i domsløvens § 153 (53§) nevnte saker må antas at en part under den tyske okkupasjon har undlatt anke eller kjøremål fordi dommere i rettslige instanser var medlemmer av NS, kan man når Norge igjen er fritt kreve oppreisning og fastsette ny frist.

§ 3.

Nærmere regler om vilkårene for anlegg av og behandling av gjenopptagelsessaker etter § 1. og oppreisningssaker etter § 2., vil bli gitt senere.

§ 4.

Administrative avgjørelser og forvaltningsmessige dekretter som blir truffet under okkupasjonen innen det av tyskerne besatte område, kan tas opp til ny behandling, prøvelse og revisjon når Norge igjen blir fritt. Nærmere regler om vilkårene for den nye behandling, prøvelse og revisjon og om behandlingsmåten vil bli gitt senere.

§ 5.

Denne anordning trer i kraft straks.

I kringkastingen på norsk fra London kl. 19,30 den 30. juli 1941, uttalte statsråd Terje Wold:

Det tyske styre i Norge har sett sig som oppgave å utnytte norsk arbeidskraft, produksjon og næringsliv til fordel for Hitlers og Nazitysklands kamp for verdensherredømmet, og kve og undertrykke det norske folk under tysk makt. For å nå dette mål bruker tyskerne alle midler. I strid med all folkerett blander de seg brutalt og hensynsløst inn i vårt indre styre og i vår rettspleie. Det er ett ledd i selve det nazis-

tiske krigsførsel å søke å ødelegge det norske rettssamfund og trække ned lov og rett, social sikkerhet og personlig frihet. De såkalte konstituerte statsråder - Quisling og hele hans gjeng - er tyskerne hjelper. De har ingen myndighet fra det norske folk, men har all sin makt og all sin myndighet fra tyskerne, og kan praktisk og rettslig bare betraktes som tyske redskaper. Det er mot dette tyske styre av politiske forbrytere og forrædere at det norske folk har tatt kampen op

I den nød vårt land erⁱ stilles det store krav til den enkelte. Særlig gjeller det alle dem som hver dag lever under det tyske press og hvis sikkerhet og eksistens på nåde og unåde er utlevert til anzistenes vilkårlighet. Under slike forhold kan det nok ofte være vanskelig å vite hva som er det rette å gjøre. Fedrelandet venter at vi alle gjør vår plikt. Men hva er vår plikt i den situasjon som foreligger? Hvilke hensyn har vi rett til å ta, og hvilke har vi ikke rett til å ta?

Her er det viktig at en stadig fastholder det som også er av rettslig betydning for enhver nordmanns stilling idag, nemlig at Norge er i krig med Tyskland. Tyskerne er våre fiender, og enhver som hjelper dem hjelper fienden. Det er det syn vår lov legger til grunn.

Det sier seg selv at det også under okkupasjonen må være ett styre og en administrasjon. Så lenge fienden har makten i landet må norske tjenestemenn og funksjonærer tåle en hvis forbindelse med de tyske myndigheter. Men en norsk tjeneste- eller embetsmann må aldri la seg bruke som redskap for det tyske styre. Det må være helt klart at enhver tjenestemann som i denne tid er medlem av og fortsetter med å være medlem av NS. han samarbeider med fienden og handler som en forreder mot sitt land. Han må være forberedt på når tyskerne er drevet ut, å bli dradd til ansvar. Det er ikke undskyldende eller straffbefriende at vedkommende tjenestemann er gått inn som medlem av NS. for å beholde sitt embede eller sin bestilling. Vårt land er i krig og plikten mot fedrelandet må gå foran embede og bestilling. Det er heller ikke undskyldende eller straffbefriende at en tjenestemann melder seg inn i NS. med den begrunnelse at tyskerne allikvel vinner krigen, og at det derfor er best først som sist å innrette seg deretter. Så lenge Norge er i krig har en enkelte soldat og den enkelte borger plikt til å fortsette den aktive og passive motstand som er mulig. De offentlige tjenestemenn og funksjonærer har i denne tid er særlig vanskelig og utsatt stilling, men også ett stort ansvar. Høyesteretts og en rekke tjenestemenns funksjonærers og næringsorganisasjoners opptreden ved den henvendelse 43 organisasjoner sendte til Terboven, har vært en god veiledning for den enkelte. Og det jeg her sier, sier jeg ikke fordi det er særlig grunn til å advare tjenestemennene - deres opptreden har med få undtagelser nær vært storartet - men jeg sier det for at det skal være sagt klart fra og for at det på dette punkt ikke skal være noen misforståelse

Men fedrelandet stiller ikke bare krav til de offentlige tjenestemenn i denne tid. Også alle andre norske borgere har ansvar på samme måte. Enhver som går med i Standarte Nordland, eller i noen legion eller regiment på tysk side i den krigen som pågår, gjør seg skyldig i landsforræderi og er hjemfallen til lovens straff. Det samme gjeller dem som medvirker til slikt forræderi. Vi har alle den største forståelse og sympati for Finland, men vårt land er hørtatt, vi er i krig med Tyskland, og enhver nordmann som går i krig på tysk side, handler derfor som en forreder mot sitt land.

Men Tyskland trenger ikke bare soldater. Det trenger kanskje vel så meget til arbeidskraft. Det må de være klar over som arbeider for tyskerne. Det er enhver nordmanns plikt å søke så langt råd er å undgå å stille sin fagkunnskap, sin bedrift eller sin arbeidskraft til disposisjon for tyske krigsformål. Bygging av flyplasser og andre militære anlegg i Norge hjelper tyskerne til å opprettholde okkupasjonen.

Men jeg vil gjerne vite om det er noe som kan gjøres for å gjøre det lettere for de som er i forbindelse med tyskerne. Det kan ikke gis noen garanti for at det vil bli gjort. Men det er nok som leder forordmann vil i det enkelte tilfelle vite hvor grenselinjen går.

Det er klart at livet går sin gang og må gå sin gang, men alt sammen med tyskerne, all handel med dem, må være så lite som mulig. Husk de er fienden, som etter loven ingen må bistå hverken med råd eller dåd. Tyskerne forstår bedre enn noe hver uholdbar deres stilling i Norge vil bli i det lange løp med hele det norske folk samlet mot seg. Derfor bruker de alle midler for å få istand ett samarbeide. Oppnår de ikke sin hensikt med det gode, bruker de trusler og vold. Her står vi overfor ett spørsmål som det er viktig å bringe klarhet i, nemlig den rettslige stilling for dem som overgrepene går ut over. Det sier seg selv at alle dommer av den tyske vernemakts domstoler vil være ute av kraft i samme øyeblikk Norge er fritt igjen. Det samme gjelder alle avgjørelser som treffes av den såkalte folkedomstol og av alle andre særdomstoler. De norske statsborgere som lar seg bruke til dommere i folkedomstolen, og dommer landsmenn, medvirker til ulovlig domsvirksomhet og må være forberedt på å få sin fortjente straff. De står i samme stilling som de tjenestemenn som medvirker til direkte overgrep, ulovlig rekvisisjon og beslagleggelser. Vanskeligere kan det kanskje være å finne botemidler mot de administrative og juridiske avgjørelser som treffes i tilsynelatende lovlige former. Det er her den anordning Kongen har gitt igår, er ment som en veiledning og hjelp.

I denne anordning er det for det første bestemt at alle dommer, kjennelser og skjønn som treffes under den tyske okkupasjon, skal kunne gjenopptas dersom dommere, lagrettemenn eller domsmenn som har deltatt i avgjørelsen har vært medlemmer av NS under okkupasjonen. Er det tilfelle skal avgjørelsene ikke bli stående som en norsk rettsavgjørelse.

I tilslutning hertil er det bestemt at det skal gis oppreisning i de tilfeller hvor anke- og kjæremålsfristen oversittes fordi dommerne i anke- og kjæremålsretten er medlemmer av NS.

Anordningen bestemmer videre at alle saker som er behandlet på grunnlag av de rettergangsregler eller andre bestemmelser som er gitt under okkupasjonen i strid med Haag-konvensjonen av 18. okt. 1907, skal kunne tas opp til ny behandling dersom de ulovlige bestemmelser har hatt innflytelse på avgjørelsen. Det er likegyldig om bestemmelsen er gitt av Terboven eller av de såkalte konstituerte statsråder. Jeg tenker her bl.a. på de ulovlige bestemmelser om at domsmenn kan oppnevnes av de konstituerte i stedet for at de etter loven skal tas ved loddtrekning.

Anordningen inneholder videre den bestemmelse at i alle de tilfeller hvor de grunnlovsstridige forhold som den tyske okkupasjon og NS har skapt for vår rettspleie, har hatt innflytelse på avgjørelsen, skal saken kunne behandles påny. Dette er anordningens hovedbestemmelse. Domstolenes uavhengighet er ett grunnprinsipp i vår forfatning. Overalt hvor dette prinsipp krenkes, skal saken kunne tas opp igjen.

Men ikke bare på den egentlige rettspleies område er det nødvendig å ta opp til revisjon de avgjørelser som treffes under okkupasjonen. Alle administrative og forvaltningsmessige avgjørelser kommer i samme stilling. I anordningens § 4. heter det derfor at administrative avgjørelser og forvaltningsmessige dekretter kan tas opp til ny behandling, prøvelse og revisjon når Norge er fritt igjen. Jeg tenker her bl.a. på alle embetsutnevnelser og beskikkelser som er foretatt, hvor medlemmer av NS har fått stillinger til fortrenget for kvalifiserte søkere. Anordningen kan også komme til anvendelse på ligning som kan være foretatt under press eller tvang, bevillinger som er gitt på usaklig grunnlag o.s.v.

Både når det gjelder rettspleien og når det gjelder administrative avgjørelser og forvaltningsmessige dekretter, fastslår anordningen at de nærmere regler vil bli gitt senere. Dette er nødvendig både fordi gjennomføringen av anordningen først vil kunne finne sted når Norge er fritt og fordi de nærmere regler best kan gis når en har full oversikt over stillingen, og alle problemer rolig kan overveies. Det som har betydning på det nåværende tidspunkt er at selve prinsippet er fastslått.

SKRIV DETTE AV OG SEND DET VIDERT.